

mı korusun" anlamına gelen **Nabu-ku-durri-usurdur**. Ahd-i Atık'ın Yunanca ve Latince tercümelerinde Nabukodonosor şeklinde geçer. İslâmî kaynaklarda Araplar'ın ona Buhtnassar (بختنصر), İranlılar'ın ise Buht-i Nassar dedikleri nakledilmektedir (Taberî, I, 558). Türkçe'de ise Buhtnassar'dan muharref olarak Buhtunnasr denilmektedir.

Buhtunnasr (Nebukadnezar II), Yeni Bâbil Krallığı'nın kurucusu ve Keldânî hânedanının ilk kralı Nabopolassar'ın oğludur. Babasının saltanatı sırasında orduda kumandan olarak görev yapmıştır. Firavun II. Necho'nun Fırat'a doğru ilerlemesi üzerine, hasta olan babası tarafından ordunun başına getirilmiş, Mısır ordusunu Kargamış'ta yenerek (605) geri çekilmeye mecbur etmiştir (Yeremya, 46/2-12). Firavun II. Necho'yu Mısır sınırına kadar takip eden Buhtunnasr, bu arada Suriye ve Filistin ile Yahuda Krallığı'nı da yönetimi altına almış (II. Krallar, 24/7; Yeremya, 46/2), fakat babasının ölümü üzerine Bâbil'e dönerek tahta geçmiştir. 604 yılında Askalon'u alan Buhtunnasr, saltanatının ikinci ve üçüncü yıllarında (603-602) Suriye'ye çeşitli seferler yaparak hâkimiyetini güçlendirmiş, 601'de tekrar Mısır üzerine yürümüştür. 599'da, Mısır tarafını tutan göçebe kabilelerin kontrolünü sağlamak için tekrar Suriye'ye sefer yapmış, Arap topraklarını yağmalamıştır. Yahuda Kralı

Yehoyakim'in, Peygamber Yeramya'nın öğütlerine rağmen vergi ödememesi üzerine Buhtunnasr 598 yılı sonunda Kudüs'e yürümüş ve birkaç hafta süren kuşatmadan sonra 16 Mart 597'de şehri almıştır. Kudüs'ün düşmesinden önce ölen Yehoyakim'in yerine geçen oğlu Yehoyakin ise tahta ancak üç ay kalabilmiş, Bâbil ordusu tarafından şehrin alınışından sonra ise ailesi ve ileri gelenlerle birlikte Bâbil'e götürülmüştür. Buhtunnasr Yehoyakin'in yerine onun amcası Mattanya'yı, adını Tsedekiya olarak değiştirip kral yapmış, kral evinin ve mâbedin hazinelerini yağmalamıştır (II. Krallar, 24/10-17). Başlangıçta Bâbil'e itaat eden Tsedekiya, saltanatının dokuzuncu yılında Edom, Ammon, Moab ve Tyr (Sur) ile anlaşma yaparak Mısır'ın yanında yer almış ve Bâbil'e vergi ödemeyi reddetmiştir. Bunun üzerine Bâbil ordusu Kudüs'e yürümüş ve şehri kuşatmıştır. Mısır yardımı gelmemiş ve bir yıldan uzun süren kuşatmadan sonra Buhtunnasr şehri almıştır (586). Yahuda Kralı Tsedekiya kaçmaya çalışırken yakalanmış, gözleri önünde ailesi katledilmiş, kendisi de kör edilerek yahudilerin büyük bir kısmı ile birlikte esir olarak Bâbil'e götürülmüştür. Kudüs şehri yakılmış, Süleyman Mâbedi yıkılmıştır. Ahd-i Atık'te anlatılan bu hadiseye (II. Krallar, 25; II. Tarihler, 36) Kur'an'da telmih vardır. Müfessirler, İsrâ süresinde geçen ve

İsrâilîoğulları'nın yeryüzünde iki defa karışıklık çıkaracaklarını, ilk karışıklık sebebiyle onları cezalandırmak için güçlü kulların gönderildiğini bildiren âyeti (el-İsrâ 17/4-5) bu hadiseyle ilgili kabul ederler.

Son yahudi devleti olan Yahuda Krallığı'nı ortadan kaldırdıktan sonra Buhtunnasr 574'te Tyr kralını kendine bağlamış (Hezekiel, 27-28), saltanatının 37. yılında (567) Mısır'a yeni bir sefer daha yapmış ve 562'de krallığı oğlu Amel-Marduk'a bırakarak ölmüştür.

Buhtunnasr savaşlar dışında ülkesinin imarına da büyük önem vermiş, Bâbil şehri onun saltanatında parlak bir dönem yaşamıştır. Bâbil surları ile muhteşem krallık sarayını inşa ettiren Buhtunnasr, Bâbil'deki Marduk Tapınağı ile Ur şehrindeki Sin Tapınağı'nı, ilâh Şamaş'a ait tapınaklarla Uruk'taki İstar Tapınağı'nı tamir ettirmiş, sulama kanalları inşa ettirmiştir. Eski dünyanın harikalarından olan Bâbil'in asma bahçelerini de o yaptırmıştır (bk. BÂBİL).

İslâm kaynaklarında Buhtunnasr'a geniş yer verilmiş, savaşları nakledilmiş, ancak başkalarıyla karıştırdığı için 300 yıldan fazla yaşadığı, Sanherib'in saltanatında (704-681) orduda kumandan olarak görev yaptığı, Sanherib'den sonra kral olduğu, Pers kralları Lohrasb, Gustasb ve Bahman'a hizmet ettiği, burnundan giren bir sineğin beynini yemesi sebebiyle öldüğü gibi rivayetler de yer almıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Sa'lebi, *‘Arâ’ isû’l-mecâlis*, s. 252-262; Taberî, *Tarih* (Ebû'l-Fazl), I, 538-560; A. L. Oppenheim, "Nebuchadrezzar", *IDB*, III, 529-530; G. Casalis, "Nabuchodonosor II", *ECN*, XI, 544; E. Pannier, "Nabuchodonosor", *DB*, IV/2, s. 1437-1444; B. Oded — M. Aberbach — H. Z. Hirschberg, "Nebuchadnezar", *EJd*, XII, 912-918; "Nebucadnetsar", *NDB*, s. 522-523; M. Leibovici, "Nabuchodonosor", *DBS*, VI, 286-291; B. Carra de Vaux, "Buhtunnasr", *IA*, II, 774-775; G. Vajda, "Bukht-naş(ş)ar", *El²* (Fr.), I/2, s. 1337-1338.

ÖMER FARUK HARMAN

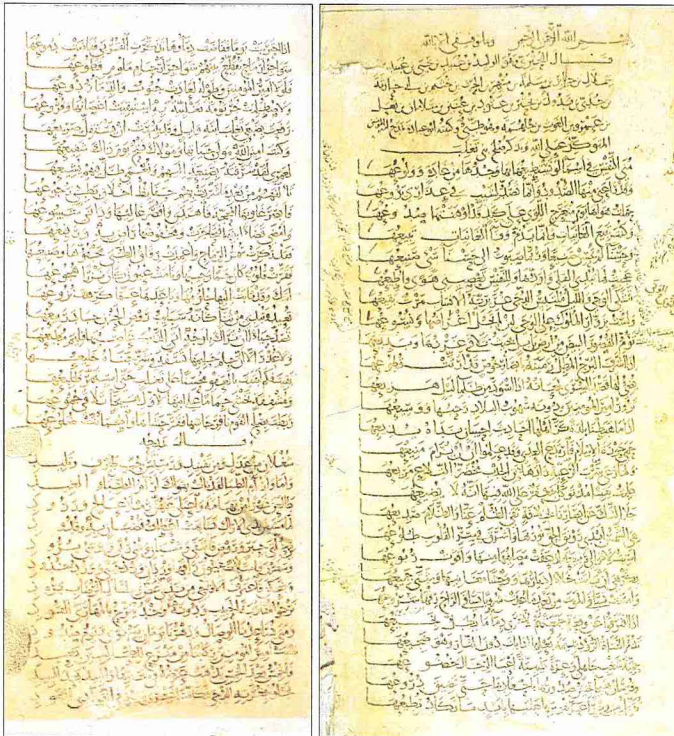
BUHTÜRİ

(البحترى)

Ebû Ubâde el-Velîd
b. Ubeyd b. Yahyâ et-Tâî
(ö. 284/897)

el-Hamâse adlı eseriyle tanınan
Arap şairi.

204 (819) veya 206 (821) yılında Halep'in kuzeydoğusunda bulunan Menbic şehrinde veya buranın köylerinden biri olan Zerdefne'de doğdu. Tay kabilesinin

Buhtürî
divanının
ilk iki sayfası
(Köprülü Ktp.,
nr. 1252)

Menbic kolunun Benî Buhtür aşiretinden olan şairin annesi Şeybân kabilesindendir. İlk tahsilini doğum yerinde yaptı ve on altı yaşına kadar kabilesinin çeşitli kolları arasında yaşadı. Menbic ve Halep onda silinmez izler bıraktığı için şiirlerinde Halep, Menbic ve dolaylarına ait motiflere sıkça rastlanır. Bu devrede Kur'an-ı Kerim'in tamamını veya büyük bir kısmını hıfzetti, birçok şiir ve hutbe ezberledi; camilerde verilen derslere devam ederek dil ve edebiyatın yanı sıra fıkıh, tefsir, hadis ve kelâm gibi temel İslâmî ilimleri de öğrendi. Böylece bedevîler arasında Beşşâr (ö. 167/783) ve Ebû Nüvâs (ö. 198/814) gibi mükemmel bir dil kültürü de alan Buhtürî'nin şiir kabiliyeti, diğer ilimlere olan ilgi ve kabiliyetine göre daha çabuk gelişmiştir.

Sık sık Humus'a gidip gelen Buhtürî, burada kumandan Ebû Saîd es-Sagrî'den destek gördü. Bu sırada meşhur şair Ebû Temmâm ile görüştü ve başka şairlerin de bulunduğu bir mecliste ona şiirlerini okuma imkânı buldu. Şiirlerini çok beğenen Ebû Temmâm kendisine şiir okuyanların en üstünü olduğunu söyledi. Onunla yakından ilgilendi; maddî durumunun iyi olmadığını anlayınca Marretünnu'mân halkına bir mektup yazarak şairi onlara tanıttı ve kendisine yakınlık göstermelerini istedi. Bunun üzerine onlar da şairi yılda 4000 dirhem karşılığında kendilerine kasidedi olarak aldılar. Buhtürî Ebû Temmâm'dan çok faydalanmış, ondan şiir sanatına dair önemli bilgiler öğrenmiş, ne zaman ve nasıl şiir yazılacağı hususunda değerli tavsiyeler almıştır. Ebû Temmâm ile tanışmasından sonra hayatında yeni bir dönem başlamış, asıl şöhretine onun vefatından (846) sonra kavuşmuştur.

Yirmi yaşında iken Bağdat'a giden ve burada vezir Feth b. Hâkân ile yakın münasebet kuran şair *el-Hamâse*'sini yazıp ona takdim etti ve onun vasıtasıyla Halife Mütevekkil ile tanışarak saraya intisap etti. Daha çok Mütevekkil ve Feth b. Hâkân hakkında kasideler yazdı, dolayısıyla bunların iltifatlarına mazhar oldu ve istediği birçok şeyi elde etti. Mütevekkil ve Feth b. Hâkân ile olan yakınlığı bu ikisinin öldürülmesine kadar (861) devam etmiş, şiirlerinde zaman zaman tenkit ettiği bu iki devlet adamını çeşitli vesilelerle en büyük iki hâmisî olarak da yâdetmiştir.

Müntasır - Billâh 861'de halife olduğu sırada Buhtürî hacca gitti. Bazı Türk

kumandanlarla birlikte babasına karşı komplo hazırladığı için daha önce ta'rizde bulunduğu Müntasır ve diğer devlet adamları hakkında kaside yazmaya devam etti. Fakat Mütevekkil - Alellah'tan gördüğü ilgiyi bunlardan göremeyince 892'de doğum yeri olan Menbic'e döndü ve burada vefat etti.

Buhtürî Ebû Temmâm'dan çok etkilanmış, şiirleri zaman zaman Ebû Temmâm'ınkilerle karıştırılacak derecede onu taklit etmiştir. Duygu ve hayal gücü çok üstün olduğu için "Buhtürî'nin hayali" ifadesi darbimesel haline gelmiştir. Kendisi de üslûbundaki kıvraklık, incelik vb. birçok meziyetinden dolayı başkaları tarafından taklit edilmiş ve şiirde Şam geleneği (Suriye tarzı) diye bilinen üslûbun temsilcisi olmuştur. Şiirleri sanat, dil ve muhteva bakımından birbirinden çok farklı değildir. Daha sonraki edip ve âlimler onu Ebû Temmâm ve Mutenabbî gibi Abbâsîler devrinin önemli şairlerinin son halkası olarak zikrederler. İbn Hallikân onun şiirlerinin değerini "sihr-i helâl" tabiriyle ifade etmektedir (*Vefeyât*, VI, 26). Buhtürî mağrur ve kindar bir sanatkâr olarak bilinir. Bazı kaynaklarda son derece cimri, dağınık ve pejmürde bir insan olduğu kaydedilmektedir.

Buhtürî ile Ebû Temmâm'ın karşılaşılması Arap münekkittlerinin üzerinde çok durdukları bir konudur. Bizzat Buhtürî şiirlerinin en iyilerinin Ebû Temmâm'ın şiirlerinin en iyilerinden aşağı olmakla beraber kendi şiirlerinin en kötülerinin onun şiirlerinin en kötülerinden daha iyi olduğunu ifade etmektedir. Nitekim Mes'ûdî eserinde bu konuya birkaç sayfa ayırmış (*Mürûcû'z-zeheb*, IV, 69-74), Hasan b. Bişr el-Âmidî, Arap edebiyatında edebî tenkidin belli başlı kaynaklarından biri sayılan *Kitâbü'l-Muvâzene beyne't-Tâ'îyyeyn* (*el-Muvâzene beyne Ebî Temmâm ve'l-Buhtürî*) adıyla bu hususta müstakil bir eser yazmıştır. Ayrıca Buhtürî'nin hayatı, eserleri, şahsiyeti ve şiirlerine dair başka müstakil eserler ve birçok makale de telif edilmiştir (bk. Sezgin, II, 560-564).

Eserleri. 1. *Dîvân*. Bazı nüshalarında adının *Selâsilü'z-zeheb* olduğu kaydedilen divanı ilk defa Muhammed b. Yahyâ es-Sûlî (ö. 335/946) tarafından iki cilt halinde derlenerek harf sırasına göre tertip edilmiştir. Ali b. Hamza el-İsfahânî ise (ö. 375/985-86) divanı konularına göre yeniden düzenlemiştir. Divanındaki şiirlerin en eskileri, Benî Humeydler-

den üç kardeş Ebû Nehşel, Ebû Müslim, Ebû Ca'fer ve kendisinin Ebû Temmâm ile tanışmasına vesile olan kumandan Ebû Saîd Muhammed b. Yûsuf gibi Tay kabilesinin ileri gelen kişi ve ailelerine ithaf edilen kasideler olup bunların da en eskileri 220 (835) tarihlidir (meselâ bk. *Dîvân*, I, 305-323'te 109-122 numaralı kasideler). Vefatından önce oğlundan hicivlerini yakmasını istediği ve oğlunun da bu isteğini yerine getirdiği, dolayısıyla hicve dair pek az şiirinin intikal ettiği rivayet edilmektedir. Şairin divanı, bahsettiği kimselerin tam isimlerini verdiği, tarihçilerin ihmal ettikleri hadiseleri ve yaşadığı zamana ait bazı bilgileri ihtiva ettiği için devrinin vekâyi'nâmelerini tamamlayıcı mahiyette bir özelliğe de sahiptir. Birkaç defa neşredilen divan ilk olarak iki cilt halinde İstanbul'da (1300), ikinci defa Reşid Atıyye tarafından birinci neşri esas alınıp notlar ilâve edilerek ve bazı kısımları çıkarılarak yine iki cilt halinde Beyrut'ta (1911), üçüncü defa Abdurrahman el-Berkûkî tarafından yine İstanbul baskısı esas alınarak Kahire'de (1329/1911) yayımlanmıştır. Divanı son olarak da Hasan Kâmil es-Sırafî Kahire'de beş cilt halinde geniş bir şerhiyle birlikte neşretmiştir (1963-1978). Bu yayının ilk üç cildi ile IV. cildin birinci kısmı divan ve şerhi olup IV. cildin kalan kısmı ve V. cildin birinci kısmı Ubeydullah b. Abdullah b. Tâhir'in Buhtürî'ye cevap olarak yazdığı iki kaside (IV, 2463-2493) ile Buhtürî'nin divanında bulunmayıp diğer tarihî ve edebî eserlerde tesbit edilebilen şiirlerini (IV, 2497-V, 2838) ihtiva etmektedir. Eser bir mukaddime (I, 7-56) ve çeşitli indekslerin (V, 2841-3173) ilâvesiyle Buhtürî hakkında başvurulacak önemli kaynaklardan biri olma hüviyetini kazanmıştır. Bu neşrin I. cildi hakkındaki Abdüsselâm Hârûn tarafından *Havle Dîvânî'l-Buhtürî* (Kahire 1964) adıyla ilmî bir tenkit neşredilmiştir. Buhtürî divanını Ebû'l-Alâ el-Maarrî *'Abeşü'l-Velid* adıyla şerhetmiş, bu şerh Şekib Arslan ve Muhammed Hüseyin Heykel tarafından yayımlanmıştır (Dımaşk 1355/1936). Ayrıca bazı kaynaklarda divanın başka şerhlerinden söz edilmekte ise de herhangi birinin mevcudiyeti bilinmemektedir. Ancak Süleymaniye Kütüphanesi'nde (Reisülküttâb, nr. 985) Buhtürî ve Ebû Temmâm'ın bazı kasidelerinin Ahmed b. Muhammed b. Hasan el-Merzûkî (ö. 421/1030) tarafından yapılmış bir şerhi bulunmaktadır. Bunların dışında birçok müellif Buhtürî divanının

dan seçmeler şeklinde müstakil çalışmalar kaleme almıştır. 2. *el-Ḥamāse**. Cāhiliye devrinden kendi zamanına kadar 600 şairin şiirlerinden seçerek derlediği bir antolojidir. 1454 parça şiiri 174 babda toplamıştır. Eser R. Geyer ve D. S. Margoliouth tarafından tıpkıbasım halinde Leiden'de (1909), Louis Cheikh tarafından Beyrut'ta (1910), Kemal Mustafa tarafından da Kahire'de (1929) yayımlanmıştır. 3. *Me'āni's-şî'r* (*Me'āni's-şu'arā*). Bu eserin VII. (XIII.) yüzyılda Halep kütüphanelerinden birinde bulunduğu anlaşılmakta, ancak günümüze kadar gelip gelmediği bilinmemektedir (Sezgin, II, 59).

BİBLİYOGRAFYA:

Dīwānū'l-Buhtūrī (nşr. Hasan Kâmil es-Sîrafi), Kahire 1963-78, I-V; Mes'ûdî, *Mürûc'ü'z-zeheb* (Abdülhamîd), IV, 69-74; Hasan b. Bisr el-Âmidî, *el-Muwāzene* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), [baskı yeri ve yılı yok]; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist*, s. 190; Hatib, *Tārīhu Bağdād*, XIII, 476-481; Yâkût, *Mu'cem'ül-üdeba'*, V, 200; XIX, 248-258; İbn Hallikân, *Vefeyât*, VI, 21-23, 26, 28; İbnü'l-İmâd, *Sezerât*, II, 177; Serkîs, *Mu'cem*, I, 529-531; Brockelmann, *GAL*, I, 80, 126; *Suppl.*, I, 41, 125-127; *GAL* (Ar.), II, 48-51; Necîb M. el-Behîtî, *Tārīhu şî'r'l-'Arabî hattâ âhîr'l-karnî's-şâliş'l-hicrî*, Kahire 1950, s. 503-510; Sezgin, *GAS*, II, 59, 560-564; Ebû İshak İbrâhim el-Kayrevânî, *Zehrû'l-adâb*, Kahire 1389/1969, II, 701; Nihad M. Çetin, *Es-ki Arap Şiiri*, İstanbul 1973, s. 35-36, 84, 88, 91; Şevki Dayf, *Tārīhu'l-edeb*, IV, 270-296; Abdülvehhâb es-Sâbûnî, *Şu'arâ ve devâvîn*, Beyrut 1978, s. 178-181; Ahmed Ahmed Bedevî, *el-Buhtūrî*, Kahire 1980; Ömer Ferrûh, *Tārīhu'l-edeb*, II, 357-369; C. Zeydan, *Adâb*, II, 185-186; Abdullah Şarîf, *Tārīhu's-sekâfe ve'l-edeb fi'l-meşrûk ve'l-mağrib*, Cezayir 1983, s. 251-256; M. Rıdvân ed-Dâye, *A'lâmü'l-edebî'l-'Abâsî*, Beyrut 1407/1987, s. 56; S. Achta, "L'Enfance et la Jeunesse du poète Buhturî (206-226/821-840)", *Arabica*, I, Leiden 1954, s. 166-186; D. S. Margoliouth, "Buhturî", *IA*, II, 775-777; a.m.f., "el-Buhtūrî", *DMİ*, III, 365-368; Ch. Pellat, "al-Buhturî", *EI*² (İng.), I, 1289-1290; a.m.f., "el-Buhtūrî", *İDMİ*, IV, 48-52.

ZÜLFİKAR TÜCCAR

BUHUR

(بخور)

Ateşe atılmak veya
özel bir kap içinde yakılmak
suretiyle güzel kokulu dumanından
faydalanılan madde, tütsü.

Aslı Arapça *bahûr* olan buhur, koku veya kokulu buhar (duman) çıkarıcı maddelere verilen addır. Bu tür maddelere başka dillerde de "tutmek, duman ve koku çıkarmak" köklerinden türeyen isim-

ler verildiği görülmektedir: İbrânice *ketōreth* (*ketûrâ*; Arapça'da *takattur* tütsülemek); Sanskritçe *dhūma*; Grekçe *thyos*, *thymiama*; Latince *tūs*, *tūris* gibi.

Tarihte bilinen ilk medeniyetlerden itibaren hemen bütün çok tanrılı ve tek tanrılı dinlerde, dinî ve sihrî törenler sırasında ateşe güzel kokulu madde atmak veya mayı serpmek, yerine getirilmesi gereken önemli şartlardan biri sayılmıştır. Ele geçen arkeolojik buluntu ve yazılı belgelerden Çin, Hint, İran, Mısır, Mezopotamya, Anadolu, Yunan, Roma, Aztek ve İnka gibi eski medeniyetlerin hepsinde tütsü yakmanın mânevî temizlenme ve tanrılara yaklaşma aracı olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır. Genelde birleşen çeşitli inançlara göre güzel kokulu dumanlar tanrıları hoşnut etmekte, eğer kırgınsalar öfkelerini yatıştırmakta, yapılan duaların göğe yükselip tanrılara ulaşmasına ve kabulüne vesile olmaktadır. Aynı zamanda da meleklerle iyi ruhları tütsü çevresine toplarken güzel şeylerden hoşlanmayan şeytanlarla kötü ruhları da kaçırmaktadır. Dolayısıyla tütsülenen yer ve kişiler kötülüklerden uzak tutulup iyiliklere yaklaştırılmış, böylece mânen temizlenmiş sayılmaktadır. Aslında, gerçekleştirildiğine inanılan bu olayların, mistik atmosfer içinde baygın kokuların insanlara verdiği rahavet ile müsbet duygulardan ve ayrıca baharat dumanlarının baş ağrısı gibi bazı fizyolojik rahatsızlıklara iyi gelip zararlı böcek ve haşeratı kaçırmassından ibaret olduğu şüphesizdir.

Dinî törenlerde ateşe buhur atma geleneğinin başlangıcı, tanrılara sunulan içki ve kurbanların yakılması sırasında bu takdimelerin dünyevî kirlerden, günahlardan temizlenmesi için ateşe tütsü maddeleri serpilmesi olayından kaynaklanmaktadır. Tek tanrılı bir din olmakla beraber şekli ibadetler ve dinî törenler açısından çok tanrılı dönemlerin izlerini taşıyan Müsevîlik'te buhur yakma kabına verilen adın aynı zamanda "mezbah" (kurban kesilen sunak) anlamında da kullanılması (meselâ bk. Çıkış, 30/27 "buhur mezbahı"; İşaya, 6/6 "mezbahın kor ateşi"), bu eski âdetin kalıntısıdır. Semavî dinler içinde buhur yakmaya en fazla önem veren din eski Müsevîlik'tir. Çünkü buhurun nasıl hazırlanacağı (Çıkış, 30/34-38) ve ne zamanlar yakılacağı (Çıkış, 30/7-8) bizzat Rab tarafından bildirilmiştir; ayrıca buhur sunağının ne şekilde yapılacağı da en ince

ayrıntılarına kadar yine Rab tarafından tarif edilmiş (Çıkış, 30/1-6) ve Tevrat'ın pek çok yerinde bu emirler çeşitli şekillerde tekrarlanmıştır. Müsevîlik'te, çok tanrılı dinlerde olduğu gibi, buhur dumanlarının Tanrı'nın öfkelerini yatıştırdığına inanıldığı da yine Tevrat'tan anlaşılmaktadır (Sayılar, 16/44 vd.).

Hristiyanlık'ta buhur duaların Tanrı'ya yükselmesinin sembolü kabul edilmekte ve bu sebeple dinî törenlerde asma buhurdanlar görevli çocuklar tarafından sallanmak suretiyle dumanı kilişeye yayılmaktadır. Buhur dumanının Tanrı'ya yükselen duaları sembolize etmesi Yeni Ahid'den kaynaklandığı halde (Vahiy, 8/4 "Ve Tanrı'nın önünde meleğin elinden, mukaddeslerin duaları ile buhurların dumanı çıktı"), kilise kayıtlarında IV. yüzyıldan önce dua sırasında buhur yakıldığına dair bir işaret bulunmamaktadır. Bu hususta IV-VIII. yüzyıllar arasında bazı kayıtlara rastlanmakta ise de buhur yakmanın gelenek halini ancak IX. yüzyılda aldığı ve bu tarihten itibaren Yunan ve Latin kiliselerinin her ikisinde de buhur kullanımının yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir. Bunun sebebi, hemen tamamı Hindistan ve Arabistan menseli olan buhur maddelerinin daha önce hristiyan ülkelerinde kolaylıkla bulunamayışına bağlanabilir. Nitekim buhurun Batı kiliselerinde Doğu kiliselerine nisbetle daima daha kısıtlı kullanıldığı bilinmektedir. Bugün Katolik ve Ortodokslar'a ait önemli âyinlerin tamamında buhur kullanılmaktadır. Çeşitli Protestan kiliselerinin Reformlar'ın hemen başlarında (XVI. yüzyıl) terkettikleri buhur geleneği, XIX. yüzyılın ortalarında Tractarian (Oxford) hareketinin etkisiyle Anglikan Kilisesi'nde tekrar benimsenmiş, fakat yine de diğerlerine göre sınırlı tutulmuştur.

Müslümanlık'ta ibadetlerle ilgili bir buhur yakma geleneği yoktur. Ancak güzel kokuyu çok seven, devamlı surette kokulu yağ kullanarak bunu ashabına da tavsiye eden ve hatta kızı Zeyneb'in vefatında naaşının birkaç defa sidr ile yıkanıp sonuncu suyuna kâfur katılmasını isteyen Hz. Peygamber'in (Buhârî, "Cenâ'iz", 8, 9, 13) ibadet maksadıyla değil fakat güzel kokmaları için mescidlerde buhur yakılmasını emrettiği bilinmektedir (Kettânî, s. 87). Ayrıca Hz. Ömer'in minbere oturduğu zaman âzatlısı Abdullah el-Mücmir'in buhur yaktığı ve bu sebeple el-Mücmir (buhurdan yakıcı) la-